

Učenička zadruga kao model poduzetništva

Lidija Jagodić, Srednja škola Dalj, Braće Radića 7, 31226 Dalj, Tel/fax: +385 31 590 290, Email: lidija.

vojvodic@gmail.com

Nataša Seršić, Srednja škola Dalj, Braće Radića 7, 31 226 Dalj, Tel/fax: +385 31 590 290, Email: brkicn@gmail.com

Sažetak

U hrvatskim se školama učeničko zadrugarstvo njeguje od 19. stoljeća, a danas postoji točno 300 zadruga, organiziranih u sklopu Hrvatske udruge učeničkih zadruga. Osnovni cilj aktivnosti učeničkih zadruga nije ekonomski uspjeh, nego omogućavanje većeg broja prilika za učenje. Učeničkim se zadrugama poboljšava kvaliteta učenja i poučavanja te se mladog čovjeka osposobljava za život u 21. stoljeću. Izvan prostora učionice stječu se i razvijaju temeljne osobine poduzetnika: inovativnost, marljivost, poduzetnost, spremnost na preuzimanje rizika i timski rad. Ujedno se razvijaju njega i svijest o ekološkom načinu poljoprivredne proizvodnje. Učeničko zadrugarstvo dobro je dokumentirano i često preporučena strategija za unapređivanje teoretskih, spoznajnih i društvenih sposobnosti kod učenika. Izraz zadrživanja odnosi se na strategije koje uključuju učenike u timski rad u grupama uz mali nadzor učitelja/nastavnika. Na temelju članka 39 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama (Narodne novine broj 87/2008) te na temelju Statuta škole, Školski odbor Srednje škole Dalj donio je na sjednici odluku o osnutku Učeničke zadruge Dalja. Organizacija, metode poučavanja i učenja, socijalni oblici rada te ishodi rada prikazani su na praktičnom primjeru učeničke zadruge Dalja.

Glavne riječi: *učeničko zadrugarstvo, poduzetništvo, učenička zadruga Dalja*

1. Uvod

Suradnja je, ekonomska ili neka druga, koncept koji je prisutan od najranijih dana povijesti. Ljudi su davno prije naučili da radeći zajedno mogu postići više nego svatko pojedinačno. Povijest ljudske suradnje vjerojatno je starija od povijesti konkurencije.

Na svjetskoj razini, moderne zadruge razvijaju se već 200 godina. U mnogim zemljama, kao npr. Švedska i Japan, poslovanje zadruga igra značajnu ulogu u njihovim gospodarstvima. Što je još važnije, zadruge postoje širom svijeta omogućujući dobra i usluge koje bi inače bile nedostupne.

U Kanadi i SAD-u zadruge su se širile iz sličnih razloga. Osnovane u ruralnim sredinama koje nikad nisu privukle investicije ili gdje su dobra i usluge bile ponuđene po nepoštenim cijenama.

Početak studentskih zadruga je nepoznat, ali vjeruje se da su prve studentske zadruge bile knjižare i grupno stanovanje na sveučilištima krajem 19. st. Velika depresija 1930-ih dovela je do studentskih udruživanja u SAD-u i Kanadi. Krenulo je s grupnim stanovanjem koje postoji i danas. Kuće su u vlasništvu i pod kontrolom sveučilišta, a članovi dijele obroke i obveze zajednički. U 60-ima i 70-ima studentski aktivisti stvaraju tzv. "novi val" nasuprot starom valu iz 30-ih u pogledu zadruga. Novi val je imao naglasak na zdravoj i ekološki proizvedenoj hrani što je bio i početak suvremenog pokreta vezanog uz zdravu hranu.

2. Povijest zadrugarstva u RH

Kao i svaka pedagoška pojava i učeničke zadruge imaju svoju razvojnu putanju. Međutim, u prošlosti su često bile idejno drugačije koncipirane nego što su ove današnje. Na području Republike Hrvatske imaju dugu povijesnu tradiciju. Početci se bilježe kao model krajem XIX. i početkom XX. stoljeća. Uglavnom su to bile učeničke organizacije za štednju, za nabavku školskog pribora i udžbenika i slične akcije. Bazirale su se na štedno-kreditnim i sakupljačko-humanitarnim aktivnostima (Munjiza). Aktivnosti su se obavljale kao izvannastavne akcije, bez ocjenjivanja, u kojima je naglašena neformalna dobrovoljna suradnja učenika i nastavnika u realizaciji ciljeva.

Kasnije učeničko zadrugarstvo dobiva i proizvodnu komponentu npr. proizvodnja voćnih sadnica i loznih crijepova. Takve prve zadruge vezane su uz mala ogledna školska gospodarstva i uz školske vrtove. Teško je odrediti točan početak rada školskih vrtova, no službena statistika ih prati od 1816. g. Učiteljeva nagrada bila je prihod od proizvodnje, a učenička stečena znanja i usvojene praktične vještine potrebne i primjenjive u vlastitom gospodarstvu. Takvi školski vrtovi po svojoj su orijentaciji bili: botanički, pokusni, proizvodni ili pedagoški.

Aktivnosti su se obavljale kao izvannastavne akcije u hrvatskom školstvu pedesetih godina XX. stoljeća, bez ocjenjivanja, u kojima je naglašena neformalna dobrovoljna suradnja učenika i nastavnika u realizaciji ciljeva. U to vrijeme njeguju se i oživljavaju tradicionalne proizvodnje i obrti, kao na primjer: oživljavanje pčelarstva, pravljenja proizvoda od voća i slično. To se prvenstveno odnosi na seoske škole, dok su u gradskim školama najzastupljeniji različiti oblici umjetničko-obrtničke proizvodnje.

Kod suvremenih učeničkih zadruga u devedesetim godinama XX. stoljeća situacija se mijenja s obzirom na predmet poslovanja. Na početku ovog razdoblja dominirale su učeničke zadruge s proizvodnjom biološki vrijedne hrane, dok je danas stanje drugačije. Prevladavaju učeničke zadruge koje se bave proizvodnjom predmeta upotrebne vrijednosti temeljene na kulturnoj baštini npr. čipka i ručni rad.

Organizirane su kao slobodne aktivnosti učenika u kojima se rad shvaća kao sredstvo i cilj odgoja. Hrvatska udruga učeničkog zadrugarstva je krovna institucija u Republici Hrvatskoj. Danas je na teritoriju Hrvatske registrirano 305 učeničkih zadruga.

Tablica broj 1: Broj učeničkih zadruga u RH

R.B.	ŽUPANIJA	BROJ ZADRUGA	OSNOVNE ŠKOLE	SREDNJE ŠKOLE	OSTALE INSTITUCIJE
1.	Zagrebačka županija	21	18	3	-
2.	Krapinsko-zagorska županija	11	8	3	-
3.	Sisačko-moslavačka županija	16	15	1	-
4.	Karlovačka županija	19	14	2	3
5.	Varaždinska županija	32	26	3	3
6.	Koprivničko-križevačka županija	6	6	-	-
7.	Bjelovarsko-bilogorska županija	15	14	-	1
8.	Primorsko-goranska županija	17	16	-	1
9.	Virovitičko-podravska županija	3	2	1	-
10.	Požeško-slavonska županija	6	4	2	-
11.	Brodsko-posavska županija	12	11	1	-
12.	Zadarska županija	8	8	-	-
13.	Osječko-baranjska županija	16	11	4	1
14.	Šibensko-kninska županija	8	8	-	-
15.	Vukovarsko-srijemska županija	15	12	3	-
16.	Splitsko-dalmatinska županija	39	36	2	1
17.	Istarska županija	8	6	2	-
18.	Dubrovačko-neretvanska županija	8	8	-	-
19.	Međimurska županija	10	8	1	1
20.	Grad Zagreb	35	26	4	5
	UKUPNO	305	257	32	16

Izvor: http://www.huuz.hr/clanstvo_huuz.html

Iz tablice je vidljivo da je većina zadruga registrirana pri osnovnim školama što čini oko 54% učeničkog zadrugarstva. U srednjim školama postotak registriranih učeničkih zadruga znatno je manji što iznosi svega 10,5%. U srednjem školstvu prevladavaju strukovne škole iz obrazovnih sektora poljoprivrede, umjetnosti, elektrostrojarstva te obrtničke škole. Na ostale institucije otpada 5,5%. Pod tom kategorijom obuhvaćeni su različiti centri za odgoj i obrazovanje, domovi za odgoj i obrazovanje mladeži, učenički domovi i slično.

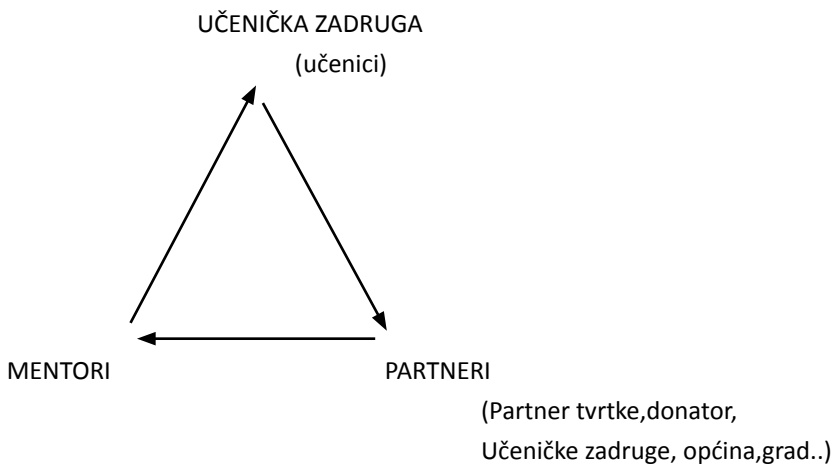
Najveći broj registriranih učeničkih zadruga nalazi se u Splitsko-dalmatinskoj županiji (13%), gradu Zagrebu (11%), dok najmanji broj registracija ima Virovitičko-podravska županija.(0,98%).

3. Ideja + prilika = pothvat

Učenička je zadruga model poduzetništva namijenjen učenju. On omogućuje oponašanje svih aktivnosti stvarnog poduzeća. Cilj djelovanja učeničke zadruge usmjeren je na prenošenje praktičnog proizvodnog, trgovačkog znanja na poteškoće koje učenici mogu imati pri poslovanju u stvarnom poduzeću. Svako gospodarstvo ima svoj reprodukcijski proces koji uvijek započinje proizvodnjom i završava fazom potrošnje. Cilj je učeničkih zadruga pokrenuti jedan dio proizvodnje i u svojim školama te finalnim proizvodima zadovoljiti potrebe na tržištu. Proizvodnja je najvažniji element u cijelom procesu i učenička zadruga želi toj proizvodnji dati duh poduzetništva. Učeničke

zadruga kao presjek škole i njezina okruženja, osobito na području gospodarstva, pridonose ugledu škole. To se može iskoristiti u pronalasku donatora, tvrtke partnera i slično. Rad u učeničkim zadrugama potiče poduzetničko razmišljanje i djelovanje. Učenicima se približava poduzetnički način života. Poduzetnik se uči postati. Poduzetnik nije heroj. Poduzetnik uvijek pravi nove greške, ali on ne ponavlja greške. Učenici poduzetnici roje ideje, oni prepoznaju prilike iz okoline i te prilike pretvaraju u pothvat.

Proces učenja u zadrugi prvenstveno potiče suradnju između poslovnih partnera (drugih učeničkih zadruga, dobavljača, kupaca...) koja jako motivirajuće djeluje na učenike. Učenicima je dobit u zadrugi sporedna stvar, a najznačajnije iskustvo jest stjecanje osjećaja odgovornosti: usuditi se napraviti korak dalje, biti siguran u sebe.



Metode učenja o zadruživanju nastoje smanjiti suparništvo i individualizam u razredima nagrađujući učenike na osnovi izvedbe svakog pojedinca u njihovoj grupi. Učitelji imaju autoritet i snose odgovornost za vođenje grupe te prenose smjernice učenicima.

Metode poučavanja trebaju omogućiti svakom pojedinom učeniku da doprinese timu te da u njemu svi imaju ravnopravne uloge. Važno je naglasiti da grupni rad sam po sebi ne čini učenje o zadruživanju, već grupno učenje o zadruživanju stavlja naglasak na uspjeh teoretskog učenja svakog pojedinog člana grupe. (Kagan, Spencer, 1989.)

Metode učenja o zadruživanju izričito imaju korist u podijeljenim školama npr. kod učenika različitog rasnog ili etničkog podrijetla jer poboljšavaju međugrupne odnose. Srednja škola Dalj obrazuje učenike na pismu i jeziku srpske nacionalne manjine, ali u školi je ostvaren suživot i drugih različitih nacionalnosti. Ističemo to kao našu prednost. Kad učitelj/nastavnik da zadatak takvim učenicima da rade zajedno, njima je poslana jaka, pozitivna poruka u smislu međugrupnih odnosa.

Ovakve metode učenja o zadruživanju zadovoljavaju pozitivne uvjete kod učenika različite nacionalnosti zbog suradnje na međunacionalnoj osnovi, ravnopravan status učenika, kontakt između učenika koji na taj način uče jedni od drugima kao o pojedincima te komunikaciju i izričitu podršku učitelja pri takvim kontaktima (Kagan, Spencer, 1989.)

4. Učenička zadruga dalya-primjer dobre prakse

Na temelju članka 39 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama (Narodne novine broj 87/2008) te na temelju Statuta škole, Školski odbor Srednje škole Dalj donio je na sjednici 13. travnja. 2007. godine odluku o osnutku Učeničke zadruge Dalya.

Učenička zadruga Dalya je dragovoljna i interesna učenička organizacija koja je član Učeničkog zadrugarstva Hrvatske. Predstavlja radno proizvodnu organizaciju u koju su pored učenika uključeni nastavnici škole, roditelji i članovi lokalne uprave i samouprave. Učenici uključeni u zadrugu kroz 10 različitih sekcija, pod vodstvom nastavnika mentora, razvijaju svoje interese i sposobnosti te stječu, produbljuju i primjenjuju biološka, tehnička, gospodarska, društvena i srodna znanja iz područja vezanih za cjelokupni proizvodni proces, od njegovog planiranja do tržišnog i drugog načina vrednovanja rezultata rada.

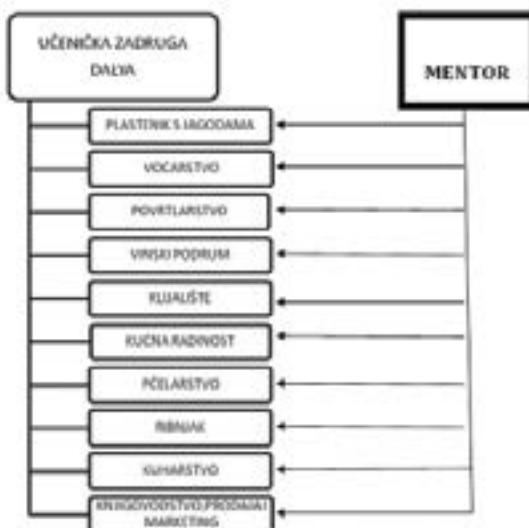
Vizija je učeničke zadruge Dalya napraviti zaokret od tradicionalnog načina prenošenja znanja i spoznaja prema razvoju specifičnih znanja i vještina koje će učenicima omogućiti djelovanje, rad i život u suvremenom društvu. Učenje putem zadrugarstva novi je model u suvremenom obrazovanju koji stavlja na iskušenje ne samo nastavnike već i učenike.

Učenička zadruga Dalya želi da iz škole i zadruge izađu učenici poduzetnici, učenici koji će biti sposobni pokrenuti neke aktivnosti radi postizanja određenog cilja uz preuzimanje rizika i odgovornosti. Ciljevi i zadaci koji omogućavaju ispunjenje vizije jesu:

- razvijanje pozitivnog odnosa prema radu
- povezivanje nastave s proizvodnim i drugim društveno korisnim radom
- stvaranje boljih uvjeta za život i rad u školi
- ostvarivanje dobiti i raspodjela dobiti sukladno pravilima učeničke zadruge
- razvijanje svijesti o timskom radu i međusobnom pomaganju
- stjecanje znanja za samostalno stvaralaštvo
- razvijanje svijesti o načinima i potrebi očuvanja prirode.

Cjelokupno poslovanje zadruge obuhvaća 10 različitih sekcija, baziranih na poljoprivrednoj ekološkoj proizvodnji.

Slika broj 1. Organizacijska shema poslovanja Učeničke zadruge Dalya



Svakom sekcijom zadruge upravlja nastavnik mentor koji svojim iskustvom pomaže u usavršavanju manje iskusnih učenika te ih priprema za buduće tržište rada.

Početak školske godine svi se nastavnici mentori sastaju kako bi kompletirali cjelokupni Godišnji plan i program rada, sastavili Školski kurikulum učeničke zadruge i međusobno uskladili svoje ciljeve. Godišnjim planom i programom zadruge utvrđuju se aktivnosti, njihovi nositelji i vremenik aktivnosti. Tako je npr. jedna od važnijih aktivnosti obvezno mjesečno usavršavanje svih članova zadruge koje vode stručnjaci iz pojedinih nastavnih područja. Tim putem želimo učenike poljoprivrednih zanimanja temeljito upoznati s osnovama poduzetništva, osnivanjem poduzeća, prezentacijskim vještinama, govorništvom i slično. Takvi učenici imaju znanja i vještine iz segmenta poljoprivredne struke, ali im nedostaje ekonomski dio.

Nakon kompletiranog Plana i programa rada za nadolazeću školsku godinu, slijedi raspisivanje natječaja za posao za radna mjesta direktora. Direktori sekcija biraju se iz redova učenika, a pravo prijave na natječaj imaju svi učenici škole bez obzira na zanimanje koje su upisali. Od prijavljenih se kandidata očekuje komunikativnost, spremnost na timski rad i preuzimanje rizika, inovativnost i kreativnost, a kandidati se biraju na temelju obavljenog razgovora za posao na kojem su prisutni potencijalni direktor, tajnik, voditelj zadruge i mentor odgovarajuće sekcije. S odabranim učeničkom direktorom potpisuje se ugovor o radu na određeno vrijeme u trajanju jedne školske godine. Po isteku ugovora, učenik direktor može se prijaviti sljedeće školske godine na isto ili neko drugo radno mjesto. Dobrovoljno se prijavljuju na radno mjesto u onoj sekciji koja najviše odgovara njihovim interesima i željama. Tako se dobiva prohodnost i cirkulacija učenika. Iskustvom se dokazalo da učenici, kako sazrijevaju, apliciraju za zahtjevnija radna mjesta.

Učenici direktori promatraju se kao cjelovite ličnosti koje planiraju, stvaraju i odlučuju. U sklopu svojih zaduženja dužni su voditi mjesečnu evidenciju o odrađenom poslu u sklopu zadruge koju zadnji radni dan u mjesecu ovjerava nastavnik mentor svojim potpisom i dostavlja voditelju učeničke zadruge. Voditelj zadruge na temelju mjesečne evidencije obračunava plaću za učenike. Prema pravilima Učeničke zadruge mjesečno mora biti minimalno 12 odrađenih sati kako bi se mogla isplatiti plaća učenika direktora. Učenici se pored stručnih usavršavanja u školi, redovno vode i na stručne ekskurzije kako bi se dodatno proširilo njihovo znanje. Ove školske godine posjetili su najsvremeniju farmu muznih krava Malu Branjevinu (Žito d.o.o.), Hrvatsku udruhu poslodavaca, a slijedi posjet Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu

Temelj uspjeha učeničke zadruge Dalja jest organizacijska struktura koja se temelji na principu poslovanja „učenik (direktor) - nastavnik (mentor)“. Ova struktura podrazumijeva da nastavnici i učenici moraju biti aktivni te motivirani za različite izazove koji se neizbježno pojavljuju. Od učenika se zahtijeva da poduzmu čvrste i velike korake, kao što je to slučaj u bilo kojem pravom poduzeću i tada je poželjno imati uz sebe dobrog mentora na kojeg se može osloniti te dobiti adekvatan savjet. Mentori sa svojim iskustvom nastoje učenicima otvoriti cijeli novi svijet. Rezultat toga je da učenici otkriju kako velike stvari i veliki koraci poput traženja kupaca, dobavljača i načina promoviranja, ipak nisu tako teška stvar kako im se na početku činilo. Učenici direktori imaju redovite sastanke tijekom cijele školske godine na kojima se detaljno analizira cjelokupno poslovanje, raspravlja o novim idejama i načinima rješavanja određenih problema. Na sastancima su redovno prisutni i mentori u ulozi promatrača i eventualnog savjetnika. Ovaj način poslovanja omogućava pripremanje učenika za poslovne aktivnosti koje ih čekaju u budućnosti.

U sklopu zadruge proizvode se alkoholna i bezalkoholna pića na bazi jagode, kruške, jabuke, kajsije, pekmez i slatko od jagode, lavanda, eterična ulja od lavande i med. Najpoznatiji proizvod Zadruge je vino od jagode, dobitnik nagrade za Naj proizvod na Državnoj smotri učeničkih zadruga.

Predmet poslovanja zadruge Dalja jest poljoprivredna proizvodnja, kao što je vidljivo iz sheme br.1. Uglavnom prevladavaju sekcije iz područja poljoprivrede koje pokrivaju široki spektar tradicionalnih autohtonih proizvoda domaćih seoskih gospodarstava. Baza naših proizvoda jest jagoda kao zaštitni simbol zadruge.

Bitna karakteristika učeničkog zadrugarstva leži u svojstvu dobrovoljnosti. Učenici svojom voljom odlučuju hoće li se pridružiti radu učeničke zadruge ili ne.

Pored sudjelovanja na županijskim, međuzupanijskim i državnim smotrama zadruge, učenička zadruge Dalja redovno je prisutna i na lokalnim sajmovima i smotrama. U suradnji s Turističkom zajednicom Općine Erdut u mogućnosti je sudjelovati i na većim sajmovima u regiji, poput Proletnog sajma u Osijeku i sajma Agro Zemlja Bizovac.

Dobru suradnju zadruge ostvaruje i s Općinom Erdut koja savjetodavno i financijski pomaže rad učeničke Zadruge, s komunalnim poduzećem Čvorkovac kao i s Erdutskim vinogradima.

5. Zaključak

Mlade naraštaje trebamo pripremiti za djelovanje u uvjetima budućih potreba na tržištu rada, stoga je zajedno s gospodarskim partnerima potrebno ostvariti suradnju i pozitivan dijalog. Učeničko zadrugarstvo samo je jedan model poučavanja poduzetništva koji može ispuniti odgojno-obrazovne ciljeve postavljene pred sve nas. Poučavanje poduzetništva znači razvijati kod učenika uz kreativnost, inicijativnost, neovisnost i timski rad, pozitivan odnos prema samostalnosti i budućem životu.

Student's Cooperative as a Model for Entrepreneurship

Abstract

Croatian schools have been fostering student's cooperatives since the 19th century and have until today 300 cooperatives which are part of the Croatian student's cooperatives association. The main objective of student's cooperatives activities is not an economic success but rather the granting of a higher number of learning opportunities. A student's cooperative improves learning and teaching methods and capacitates adolescence students for life in the 21st century. Students acquire and develop outside the classroom some of the main characteristics of an entrepreneur such as innovativeness, diligence, busyness, the readiness for overtaking risk, team work. At the same time students develop a sense for crop maintenance and organic farming. Student's cooperatives are well documented and very often recommended strategy for the improvement of students' theoretical, cognitive and social abilities. Cooperatives include strategies that involve students working in teams under minor surveillance or coordination of teachers. According to Article 39, Primary and secondary education Law (Official Gazette of the Republic of Croatia, 87/2008) and the School statute of the Secondary school in Dalj, the school committee has issued a decision for the foundation of the Student's cooperative Dalja. This facilitated to depict the organisation, teaching methods and social forms as well as working results of a cooperative in a practical way.

Key words: *student's cooperatives, entrepreneurship, student's cooperatives Dalja*

Literatura

1. Priručnik za nastavnike osnovnih i srednjih škola, Školska učenička zadruga u razvoju djece I mladeži, HUUZ, Zagreb, 2008.
2. Kagan, Spencer (1989) Cooperative learning resources for teachers. San Juan Capistrano, CA: Resources for Teachers.
3. Peko, A., Munjiza, E., Cindrić, M. (2005), Uloga učeničke zadruge u razvijanju samopoštovanja, Zbornik učiteljske akademije u Zagrebu, Vol. 7 (1): 49-62.
4. http://www.huuz.hr/clanstvo_huuz.html (Sačuvano 15.03.2012).
5. <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340388.html> (Sačuvano 16.03.2012).